

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням Наглядової ради Фонду
розвитку підприємництва

« ____ » _____ 2025 року № ____

**Екологічна і соціальна політика
Фонду розвитку підприємництва**

Історія документу

Рев.	Затверджено	Дата
B1	Міністерство фінансів України	05.12.2024
B.2	Наглядова рада ФРП	_____ 2025

Вступ

Фонд розвитку підприємництва (далі – Фонд) є державною установою, яка діє як неприбуткова юридична особа, створена згідно зі статутом, затвердженим Міністерством фінансів України, спрямована на покращення доступу до фінансування для мікро-, малого та середнього підприємства малого розміру (ММСП), а також інші типи підприємств (загалом іменуються «підприємствами»).

Бізнес-модель Фонду складається з двох основних напрямків фінансової діяльності: (а) надання портфельних (оптових) позик і кредитних гарантій комерційним банкам в Україні для подальшого кредитування українських підприємств; та (б) діяльність в якості агента для Мінфіну, інших міністрів Уряду та регіональних органів влади для виплати субсидій процентної ставки за кредитами підприємствам, головним чином за програмою «Доступні кредити 5-7-9%».

Фонд підтримує фінансування підприємств через фінансові установи-учасники (ФУУ) в рамках державних програм і проєктів, а також через фінансування, отримане від міжнародних фінансових організацій (МФО), включаючи Світовий банк та Німецьку установу розвитку KfW. Ця Екологічна та соціальна політика Фонду (далі Е-С¹ Політика) є ключовим елементом Системи екологічного та соціального управління (СЕСУ) Фонду для управління екологічними і соціальними ризиками та їх наслідками, пов'язаними з фінансуванням підприємств через ФУУ.

Сфера застосування

СЕСУ Фонду, що включає цю Е-С Політику, застосовуватиметься до всіх видів економічної діяльності підприємств – кінцевих бенефіціарів Фонду, які вважаються прийнятними для фінансування за підтримки від Світового банку, KfW та/або інших міжнародних фінансових організацій, якщо це застосовно, з дати набрання чинності СЕСУ Фонду.

СЕСУ Фонду розроблено таким чином, щоб уникати або зменшувати ризики для довкілля та безпеки життєдіяльності, пов'язаним з господарською діяльністю підприємств-бенефіціарів.

Декларація Е-С Політики Фонду

Прагнучи сприяти стійкості та інклюзивному зростанню підприємств в українській економіці, Фонд визнає свою ключову роль у забезпеченні рівноправного та постійного доступу підприємств-бенефіціарів до фінансових ресурсів, необхідних для подолання унікальних викликів, яких зазнає український бізнес.

Фонд прагне сприяти довгостроковій життєздатності та глобальній конкурентоспроможності українських підприємств, що працюють у сільськогосподарському секторі та інших галузях економіки, водночас роблячи внесок у глобальну продовольчу безпеку та безпеку харчування. У цьому контексті Фонд позиціонує себе як каталізатор, який прагне стратегічно перетворити ризики та виклики в середовищі українського бізнесу на можливості для підприємств, сприяючи сталим практикам і використовуючи технологічні досягнення, що підтримують захист клімату, через покращення доступу до життєво важливих фінансових ресурсів. Основна

¹ Акронім Е-С стосується усіх аспектів «сталості», як це визначається стандартами результативності Міжнародної фінансової корпорації (IFC). - IFC Performance Standards on Environmental and Social Sustainability (environment, social, health and safety, human rights, and labour aspects). - <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/mgrt/ifc-performance-standards.pdf>

мета полягає в тому, щоб просунути економіку України до такого середовища, якому притаманне інклюзивне зростання, реагуючи не лише на безпосередні виклики та ризики в національному масштабі, але й закладаючи основу для процвітаючого та сталого майбутнього для всіх зацікавлених сторін.

Втілюючи це бачення, Фонд прагне до того, щоб ФУУ систематично включали міркування щодо управління Е-С ризиками, визначені за допомогою надійних процедур оцінки екологічності та безпеки життя, у свої рішення щодо кредитування і процеси схвалення транзакцій. Це сприятиме дотриманню принципу відповідального фінансування через установи-партнери та учасники програм Фонду, а також дозволить українським підприємствам забезпечити соціальну, екологічну та економічну стійкість (сталість) своєї господарської діяльності.

Завдяки цій Е-С Політиці Фонд зобов'язується включати міркування щодо управління Е-С ризиками у фінансування, щоб гарантувати, що діяльність підприємств-бенефіціарів не завдає шкоди людству і навколишньому середовищу. Це досягається шляхом:

- (i) запровадження добре налагоджених процедур оцінки Е-С аспектів, що складається з скринінгу транзакцій за Переліком виключених видів діяльності для фінансування Фондом, класифікації Е-С ризиків та належної перевірки Е-С аспектів щодо ризиків і наслідків для підприємств-бенефіціарів. Оцінка проводиться Фондом або ФУУ перед прийняттям рішення щодо фінансування запропонованих проєктів² українських підприємств Фондом або ФУУ відповідно;
- (ii) інтеграції міркувань і вимог щодо управління Е-С ризиками на основі результатів оцінки Е-С аспектів у процеси прийняття фінансових (кредитних) рішень і схвалення транзакцій Фондом та його ФУУ. Це досягається за допомогою механізмів, пов'язаних із прийняттям рішень; та
- (iii) забезпечення задовільних Е-С показників підприємств-бенефіціарів програм Фонду шляхом впровадження процедур моніторингу та звітності щодо Е-С питань продовж усього життєвого циклу фінансування через його ФУУ.

З метою виконання зобов'язань, визначених у цій Е-С Політиці, Фонд вимагатиме і спонукає усі ФУУ співпрацювати з Фондом у прийнятті та впровадженні корпоративних СЕСУ, які відповідають стандарту Світового банку ESS9³ і не суперечать положенням СЕСУ Фонду⁴. Ці зобов'язання мають бути зазначені у відповідних угодах (договорах) Фонду з ФУУ.

Керівні Принципи

Політика Фонду у сфері довкілля та соціальної безпеки ґрунтується на таких керівних принципах, які застосовуються до фінансування всіх підприємств та видів комерційної діяльності, що здійснює Фонд через проєкти та програми, які фінансуються МФО, включаючи Світовий банк і KfW:

² Поняття «запропонований проєкт» відноситься до під-проєктів (проєктів або видів діяльності підприємств), які пропонуються ФУУ для підтримки з боку Фонду шляхом фінансування (кредити і/або гранти), отриманого від Групи Світового банку, KfW або інших МФО.

³ ESS9: Financial Intermediaries. – The World Bank. - <https://pubdocs.worldbank.org/en/484961530217326585/ESF-GN9-June-2018.pdf>

⁴ Фонд аналізує СЕСУ кожної ФУУ на предмет відповідності СЕСУ Фонду та вимог стандарту ESS9. Якщо ФУУ вже має власну корпоративну СЕСУ, то вона має бути проаналізована і приведена у відповідність у співпраці ФУУ і Фонду для забезпечення відповідності СЕСУ Фонду та стандарту ESS9.

- Фонд прагне забезпечити відповідність усіх своїх фінансових операцій через ФУУ вимогам національного законодавства, міжнародних угод і конвенцій, учасницею яких є Україна, Екологічної та соціальної рамкової програми фінансування Світового банку (ESF) і, якщо це застосовно, політики та стандартів у галузі довкілля та безпеки життєдіяльності від інших МФО, а також належної міжнародної галузевої практики (GPP⁵).
- Фонд прагне забезпечити повний захист і дотримання прав людини всіма сторонами відповідно до українського законодавства. Фонд забезпечить запобігання ризикам і порушенням прав людини та вжиття негайних заходів для ефективного усунення будь-яких несприятливих наслідків для прав людини під час здійснення фінансованої діяльності підприємства.
- Фонд прагне зробити свій внесок у зусилля України з пом'якшення наслідків для клімату в плані адаптації та стійкості, а також узгодити свою діяльність (включаючи кредитну) з цілями Паризької угоди. Фонд забезпечить дотримання найкращих доступних практик визначення та моніторингу впливу на клімат своїх операцій з ФУУ.
- Відповідно до українського законодавства Фонд пропагує гендерну рівність і нульову толерантність до гендерно зумовленого насильства, а також сексуальної експлуатації та насильства / сексуальних домагань у своїх операціях з фінансування підприємств. Фонд забезпечить дотримання цих принципів на всіх етапах або в аспектах своєї фінансової діяльності та забезпечить підприємствам-бенефіціарам рівний доступ до переваг, послуг і можливостей, які пропонує фінансована діяльність.
- Фонд зобов'язується забезпечити включення відповідних диференційованих заходів пом'якшення до своїх процедур фінансування, щоб негативні наслідки не припадали непропорційно на вразливі чи знедолені групи/осіб⁶ і вони не потрапляли у не вигідне становище при розподілі будь-яких переваг розвитку підприємств-бенефіціарів.
- Фонд забезпечує сувору відповідність усіх своїх операцій та кредитної діяльності вимогам національного законодавства щодо рівного ставлення, рівних можливостей та недискримінації, дитячої праці, примусової праці, профспілкових організацій працівників та конвенцій Міжнародної організації праці, ратифікованих Україною, включаючи вісім основоположних конвенцій⁷.
- Фонд прагне забезпечити безпечні та здорові умови праці, включаючи належну культуру та практику охорони праці, що відповідає українському законодавству та належним міжнародним галузевим стандартам і практиці.
- Фонд прагне підтримувати ефективний механізм зовнішніх комунікацій (МЗК) і механізм розгляду скарг і зворотного зв'язку в усіх своїх фінансових операціях та програмах. МЗК і механізм розгляду скарг розроблені як доступна, прозора, гендерно-рівна та чуйна система, яка дозволяє як зовнішнім зацікавленим сторонам, так і всім працівникам, повідомляти про свої проблеми, скарги та очікувати зворотного зв'язку. Фонд забезпечить належне

⁵ Застосування професійних навичок, старанності, розсудливості та передбачливості, які розумно очікуються від кваліфікованих і досвідчених професіоналів, зайнятих тим самим типом діяльності за тих самих або подібних обставин у глобальному чи регіональному масштабі. Результатом такого застосування має бути використання у проекті найбільш відповідної практики та технологій в конкретних обставинах проекту. – Див.: The World Bank Environmental and Social Framework. - <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/383011492423734099/the-world-bank-environmental-and-social-framework>

⁶ Уразливі або незахищені групи/окремі особи стосуються тих, хто, швидше за все, постраждає від впливу підпроєкту та/або більш обмежен, ніж інші, у своїй здатності скористатися перевагами підпроєкту.

⁷ Конвенції Міжнародної організації праці з безпеки праці та здоров'я на робочих місцях. - <https://www.ilo.org/uk/publications>

збереження конфіденційності під час збору, розгляду та опрацювання / вирішення проблем, скарг і отриманих відгуків. За необхідності, якщо рішення буде незадовільним, скарги скористаються своїм правом на оскарження.

Застосовані вимоги щодо Е-С

Фонд забезпечує, що всі фінансування підприємств і комерційна діяльність, яку здійснює Фонд шляхом реалізації проектів та програм, що фінансуються МФО, оцінюються відповідно до нижче зазначених Застосованих екологічних та соціальних вимог. Якщо програми Фонду фінансуються зарубіжними фінансовими організаціями, такими як МФО та донори (шляхом позик, грантів тощо), і такі МФО та донори мають відповідні списки (переліки) виключень видів діяльності для фінансування, то ці списки виключень матимуть перевагу над списком виключень Фонду.

Перелік виключень Фонду визначає види господарської діяльності підприємств-бенефіціарів, які не мають права на фінансування Фонду через ФУУ.

Фонд не буде фінансувати проекти і/або підприємства-бенефіціари або підтримувати ФУУ у фінансуванні будь-яких операцій, які мають такі характеристики:

1. Діяльність, заборонена національним законодавством України або міжнародно-правовими актами, ратифікованими Україною.
2. Виробництво або торгівля будь-яким продуктом чи діяльність, яка вважається незаконною згідно із законами чи правилами країни перебування, міжнародними конвенціями та угодами, або підлягає міжнародній забороні чи поетапному вилученню, як-от фармацевтичні препарати, пестициди, гербіциди та інші токсичні речовини (згідно з Роттердамською Конвенцією, Стокгольмською конвенцією та документом Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) «Фармацевтичні препарати: обмеження у використанні та доступності»), речовини, що руйнують озоновий шар (згідно з Монреальським протоколом), поліхлоровані біфеніли (ПХБ), охоронювана дика природа або продукти, що регулюються Конвенцією про міжнародну торгівлю видами, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), заборонена транскордонна торгівля відходами (згідно з Базельською конвенцією).
3. Виробництво та/або реалізація алкогольних напоїв (крім виробництва (без додавання спирту) та/або реалізації вин виноградних, у тому числі ігристих, газованих, вин плодово-ягідних, медових напоїв, пива).
4. Виробництво або торгівля тютюном⁸.
5. Азартні ігри, казино та аналогічні підприємства.
6. Виробництво або торгівля радіоактивними матеріалами. Це не стосується закупівлі медичного обладнання, обладнання для контролю якості та будь-якого обладнання, де радіоактивне джерело вважається тривіальним (незначним) та/або належним чином екранованим.
7. Виробництво або торгівля незв'язаними азбестовими волокнами. Це не стосується придбання та використання зв'язаних азбестоцементних листів із вмістом азбесту менше 20 %.

⁸ Це положення не застосовується до спонсорів проектів, які не беруть істотної участі в таких видах діяльності. Термін «не беруть істотної участі» означає, що відповідний вид діяльності є допоміжним (другорядним) стосовно основної господарської діяльності спонсора проекту.

8. Шкідливі способи рибальства та дрифтерний лов у морському середовищі з використанням сіток довжиною понад 2,5 км.
9. Виробництво або діяльність із шкідливими або експлуатаційними формами примусової праці⁹ / шкідливою дитячою працею¹⁰.
10. Виробництво або торгівля деревиною чи іншою продукцією лісового господарства, окрім лісів, що використовуються на основі сталого управління.
11. Виробництво, торгівля, зберігання або транспортування значних обсягів небезпечних хімічних речовин або використання небезпечних хімічних речовин у комерційних масштабах. До небезпечних хімічних речовин належать бензин, керосин та інші нафтопродукти¹¹.
12. Інвестиції, які можуть бути пов'язані зі знищенням¹² або значним пошкодженням територій, визначених природоохоронним фондом та/або територією Смарагдової мережі.
13. Атомні електростанції (окрім заходів, які зменшують екологічну небезпеку існуючих активів) і шахти з урану як основного джерела видобутку.
14. Нетрадиційний пошук, розвідка та видобуток нафти з бітумінозних сланців, бітумінозних або нафтових пісків.
15. У вибраних секторах фінансові зобов'язання для конкретних нових проектів будуть прив'язані до таких якісних умов:
 - Великі греблі та гідроелектростанції, що орієнтуються на рекомендації Всесвітньої комісії з гребель (WCD)¹³.
 - Проекти нетрадиційного пошуку, розвідки та видобутку газу, щодо яких повідомлятимуть згідно з міжнародними стандартами про те, що не очікується істотного водозабору або забруднення ґрунтових вод, що вживаються заходи щодо захисту ресурсів (зокрема, води) та переробки, що відповідає технологія використовується для безпечного буріння, яка включає інтегровану систему труб і випробування тиском.

Тест (перевірка) на обґрунтованість¹⁴ застосовуватиметься, коли господарська діяльність підприємств матиме значний вплив на розвиток, але обставини України вимагають внесення змін до Списку виключень Фонду.

⁹ Під примусовою працею маються на увазі всі види роботи чи послуг, які виконуються не добровільно, до яких особу змушують погрозами застосування сили чи покарання.

¹⁰ Шкідлива дитяча праця означає зайнятість дітей, яка є економічно експлуататорською, або може бути небезпечною для освіти дитини, або перешкоджати її навчанню, або бути шкідливою для здоров'я дитини, її фізичного, розумового, духовного, морального чи соціального розвитку.

¹¹ Ці пункти будуть застосовуватися у разі інвестування в мікрофінансову діяльність

¹² Під «знищенням» мається на увазі (і) знищення або серйозне погіршення цілісності району, спричинене суттєвими та тривалими змінами у використанні землі чи води або (ii) зміна осередку проживання, що призводить до неможливості постраждалого району виконувати свою функцію.

¹³ Греблі висотою не менше 15 метрів від фундаменту або греблі висотою від 5 до 15 метрів з об'ємом водосховища понад 3 мільйони кубічних метрів.

¹⁴ Перевірка обґрунтованості в першу чергу застосовується до положень про виключення та обмеження, які мають на меті обмежити або виключити відповідальність за порушення контракту, недбалість або інші претензії. Загалом це положення пов'язане з вимогою, щоб очікування, покладені на сторону, вважалися розумними.

Міжнародні стандарти, конвенції та угоди щодо найкращих методів охорони навколишнього середовища, охорони здоров'я, безпеки та праці, сторонами яких є об'єкт інвестування та відповідні країни:

- Екологічний і Соціальний Механізм (Environmental and Social Framework, ESF) Світового банку;
- Настанови Світового банку щодо екології, здоров'я та безпеки життєдіяльності (The World Bank's Environmental, Health and Safety Guidelines), включаючи загальні та галузеві настанови, які є застосовними.
- Настанови Німецької установи розвитку щодо оцінювання сталості та управління екологічними, соціальними і кліматичними аспектами (KfW Sustainability Guideline Assessment and Management of Environmental, Social, and Climate Aspects: Principles and Procedures)
- Основні принципи та керівні вказівки ООН, що вимагають виселення та переміщення за власним бажанням (The United Nations Basic Principles and Guidelines on Development-Based Evictions and Displacement), а саме §§ 42, 49, 52, 54 та 60, а також вказівки, наведені у Настановах Світового банку про План заходів щодо переміщення (Resettlement Action Plan Guidelines) 2002 року та Довідник Світового банку щодо примусового переселення (Involuntary Resettlement Sourcebook) 2004 року.

Підхід до управління Е-С ризиком

Інтеграція заходів з управління ризиками, пов'язаними з довкіллям та безпекою життя, у процеси схвалення кредитів ФУУ здійснюватиметься відповідно до наступних ключових операційних процедур для підприємств, які підтримуються Фондом:

- Проведення перевірки всіх запропонованих видів діяльності на відповідність Списку (переліку) виключень¹⁵ Фонду та будь-яким виняткам у правових угодах¹⁶.

¹⁵ Перелік виключень Фонду для фінансування діяльності підприємств через ФУУ гармонізований з переліками виключень МФО.

¹⁶ Фонд виключатиме з фінансування (у формі позик та/або грантів, отриманих від Групи Світового банку або, якщо застосовно, інших МФО) будь-які інвестиції, які передбачають або призводять до

- Значне перетворення або деградація критично важливих природних середовищ існування або критично важливих об'єктів культурної спадщини;
- Забруднення повітря, води або ґрунту, що призводить до значного негативного впливу на здоров'я або безпеку людей, громад або екосистем;
- Умови на робочому місці, які наражають працівників на значні ризики для здоров'я та особистої безпеки;
- Придбання землі та/або переселення в таких масштабах або з таким характером, які матимуть значний негативний вплив на постраждалих людей, або застосування примусового виселення;
- Масштабні зміни у землекористуванні або доступі до землі та/або природних ресурсів;
- Негативний вплив на довкілля та безпеку, що охоплює великі географічні території, включаючи транскордонні впливи або глобальні впливи, такі як викиди парникових газів (ПГ);
- Значний кумулятивний, індукований або непрямий вплив;
- Маргіналізація, дискримінація або конфлікт всередині або між соціальними (в тому числі етнічними та расовими) групами; або

- Класифікація ризиків для довкілля та безпеки та оцінку господарської діяльності усіх підприємств-бенефіціарів, враховуючи вид, розташування, чутливість та масштаб господарської діяльності підприємства. Оцінка Е-С враховуватиме характер і величину потенційних ризиків і впливів Е-С, а також спроможність і зобов'язання відповідних підприємств керувати цими ризиками відповідно до застосовних вимог до Е-С, викладених у СЕСУ Фонду.
- Підтвердження того, що ідентифікація та оцінка ризиків у сфері довкілля та безпеки здійснюється стосовно запропонованої господарської діяльності бенефіціарів, а необхідна документація щодо Е-С підготовлена для аналізу в рамках процесів Детального аналізу Е-С аспектів (ДАЕС) самим Фондом та відповідними ФУУ.
- Підтвердження того, що ДАЕС запропонованої діяльності бенефіціарів завершено до прийняття фінансового рішення Фондом та відповідними ФУУ.
- У разі виявлення прогалин після належної перевірки Е-С аспектів та вимог СЕСУ Фонду – підтвердження того, що плани корегувальних заходів щодо Е-С (ПКЗЕС) розроблені для запропонованої діяльності підприємств-бенефіціарів для досягнення відповідності вимогам СЕСУ Фонду. Фонд вимагатиме та змушуватиме кожну ФУУ забезпечувати виконання ПКЗЕС протягом усього життєвого циклу фінансування.
- Забезпечення того, щоб представники вищого керівництва Фонду та відповідних ФУУ були поінформовані про міркування щодо Е-С ризиків та про ключові результати ДАЕС (включаючи ПКЗЕС), пов'язані з запропованою господарською діяльністю підприємств через відповідні механізми та/або події до фінансування- прийняття рішень.
- Підтвердження того, що ковенанти щодо Е-С, які окреслюють зобов'язання підприємств-бенефіціарів на основі результатів ДАЕС та ПКЗЕС, інтегровані у кредитні угоди, які будуть укладені між ФУУ та відповідними підприємствами-бенефіціарами.
- Забезпечення того, що звичайні¹⁷ та нестандартні процедури моніторингу та звітності щодо екології та безпеки життя запроваджені протягом усього періоду фінансування підприємств-бенефіціарів, що будь-які невідповідності виявляються та контролюються ФУУ та відповідальними підприємствами, а також що будь-які значні зміни керуються відповідно до процедури СЕСУ.
- Забезпечення шляхом систематичного підвищення кваліфікації та залучення фахівців, що адекватний потенціал і компетенція з Е-С аспектів (власним та/або зовнішнім кваліфікованим персоналом) для ефективного впровадження цієї Е-С Політики та СЕСУ підтримуються у Фонді, ФУУ, а також на підприємствах-бенефіціарах протягом усього життєвого циклу фінансування відповідної господарської діяльності.
- Запровадження механізму зовнішньої комунікації (МЗК) у Фонді та ФУУ та забезпечення того, щоб ФУУ взяли на себе зобов'язання та вимагали від підприємств-бенефіціарів залучати зацікавлені сторони, розкривати інформацію та розглядати скарги відповідно до принципів СЕСУ Фонду.
- Регулярне повідомлення представникам вищого керівництва Фонду про ефективність охорони здоров'я та безпеки підприємств-бенефіціарів, яких підтримує Фонд через ФУУ, і

-
- Діяльність, яка матиме негативний вплив на земельні та природні ресурси, що перебувають у традиційній власності або в традиційному користуванні чи володінні.

¹⁷ Частота звичайного моніторингу та звітності щодо екології та безпеки життя продовж усього строку кредитування проектів підприємств визначається у ESAP кожного проекту підприємства.

вимагати від ФУУ розробки аналогічних механізмів звітності для інформування керівництва ФУУ.

Схвалення та перегляд Політики

Ця Е-С Політика затверджується Наглядовою радою Фонду та набирає чинності з дати затвердження. Вона оприлюднюється на вебсайті Фонду (<https://bdf.gov.ua/>) для співробітників Фонду, ФУУ та підприємств, які отримують вигоду від фінансування Фонду через ФУУ, а також інших зовнішніх зацікавлених сторін, пов'язаних із та/або зацікавлених у фінансових операціях Фонду.

Фонд щорічно переглядає Е-С Політику та оновлює її, якщо необхідно, для адаптації до суттєвих змін у національній нормативній базі, відповідних міжнародних Е-С стандартах, профілю ризику портфеля вкладень Фонду або ФУУ, з якими співпрацює Фонд, змінюваним цілям щодо екології та безпеки життя та зобов'язанням на національному та міжнародному рівнях, а також специфічних для країни та регіональних умов. Будь-які зміни в Е-С Політиці Фонду підлягають затвердженню Наглядовою радою Фонду.